XVIII. évfolyam 5. szám

2020. május 27. | 5780. Sziván 4. | ב"ה

PESTI SÓLET

A DOHÁNY UTCAI KÖRZET HAVILAPJA

WWW.DOHANY-ZSINAGOGA.HU

Májusi karantén-beszélgetések (6. oldal)

Bevándorlási hullám előtt Izrael (12. oldal)

Lapunk a korlátozások ideje alatt csak online jelenik meg!

Május 30-án Mázkir az udavaron

Dr. Frölich Róbert rovata

Honfoglalás - s végül leomlottak a kőfalak...

Főrabbink, dr. Frölich Róbert előbb Izrael ellenségeiről beszélt két előadásában. Majd új sorozatot indított „Mózesen túl, Román innen - A Biblia történetei" címmel a múlt héten. Ezeket rendre kedden és csütörtökön 17 órától követhetik nyomon a Dohány utcai zsinagóga facebook oldalán: https://tinyurl.hu/wCpp. Lapunkban - szokás szerint – elolvashatják az eddig elhangzottak rövid összefoglalóját. Ám érdemes visszanézni a teljes előadásokat!

– Ómerszámlálás napjait éljük, hét hetet, 49 napot számolunk, a zsidó lét egyik legszomorúbb, leggyászosabb időszakát éljük. Emlékezünk az elbukott Bar Kochba vezette forradalomra, amikor a zsidó nép még egyszer megpróbálta kivívni a szabadságát, függetlenségét és felépíteni ismét a Szentélyt. Nézzük meg mely népekkel kellett Izraelnek szembenéznie fennállása során.

Az első ***amalék***, mely kétszer szerepel a Tórában. S mindkét alkalommal ősi ellenség képét ölti magára. A névadó, Jákob testvére Ézsau unokája, Amálék.

Először úgy találkozunk vele, hogy megtámadja az Egyiptomból kivonuló zsidókat. Ráadásul hátba támadja őket. A zsidók úgy tudnak győzni, hogy Mózes felmegy a hegyre, s ha felemeli a kezét, Izrael – Józsua vezetésével – győz, azonban ha leengedi, akkor veszít. Miután Mózes már 80 éves, ezért Áron és Hur ott állnak mellette és segítik, ha fárad.

Előkerül még a történelemben, amikor Saul, az első király legyőzi Ágág királyt, de Sámuel próféta, mózesi törvényeknek megfelelő utasításával ellentétben, megkegyelmez nekik. S az Eszter könyvében szereplő Hámán – mint Ágág leszármazottja - is amélekita. Annyit tudunk, hogy egy félnomád népről lehetett szó, Izrael déli részén.

Josephus Flavus, A zsidók története könyvében Petra környékére helyezi őket, máshol azt mondja, az országuk a Sinai félsziget környékén lehetett. Bővebben: https://tinyurl.hu/l3Z1

A következő nép, az ***emoriták*** szintén rejtélyes, s nem tudjuk, honnan került elő, de azt sem, hogy hova tűnt. Egy ókori, sémi nép a Közel-Keleten, sok városállamot alapított. Uralma, befolyása alá vonta Mezopotámiát és megalapította az Óbabiloni birodalmat.

Sok törzsre, klánra oszlott. Története bő ezer esztendőt ölel fel, s eközben majd egy teljes földrészt uralta. Leghíresebb királya, Hamurappi (ie. XVIII. század), akinek törvényei hatással lehettek a mózesi törvényekre. A laza városállami rendszert felváltotta egy egységes birodalom, királyság. Az emoriták megváltoztatták a társadalmi felépítést, korábban a papoké volt a vezető réteg, kezükben volt minden. Ők viszont felszabadították az embereket, új alapokra helyezték a gazdaságot és elkezdtek kereskedni.

Már Ábrahám korában olvasunk róluk. Jákob halála előtt beszél arról, hogy harcolt ellenük. Mózes

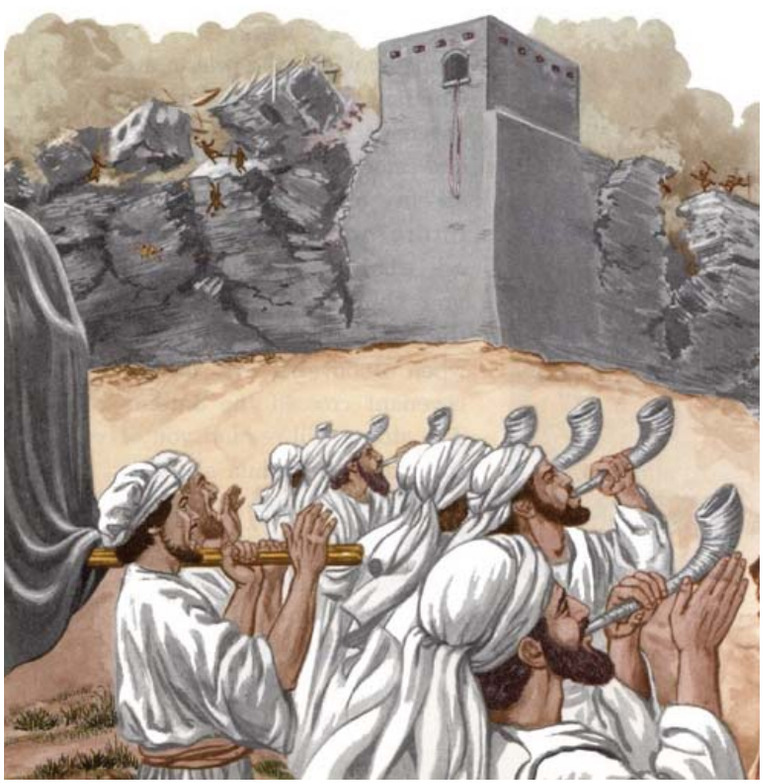

engedélyt király az emorita királyoktól, hogy az Egyiptomból kivonuló zsidók átmehessenek az országon, ám ők ezt megtagadják. Ezért harcban kell legyőznie őket. Józsua is csatázik öt emorita városállam egyesített seregével, s Jeruzsálem kivételével a másik négy várost el is foglalja. /Jeruzsálemet később Dávid vette be./ Bővebben: https://tinyurl.hu/4Tqd

Főrabbink új sorozata is egy csatával, - a számtalan módon feldolgozott – Jerikó bevételével indult. /Az előadás első néhány perce technikai okok miatt sajnos elveszett./

Mózes halála után Józsua azt a feladatot kapta, hogy foglalja el a Szentföldet, teremtsen hazát az Egyiptomból kiszabadult zsidóknak. Első körben azonban átkel a Jordánon, méghozzá úgy, hogy a papok vállukra veszik a Frigyládát, és a folyó ugyanúgy szétnyílik, mint korábban a Nádas-tenger. Gilgálnál kivesznek a folyóból 12 követ, a 12 törzsnek megfelelően, kvázi egy emlékmű gyanánt. Második körben körülmetéli(k) a népet. Csodálkozhatunk, hiszen ezt már Ábrahám óta meg kellett tenni. Vélhetően a sivatagi vándorlás közben – a fertőzésveszély miatt – ezt nem tették meg a csecsemőkkel – igazolva, hogy az élet mindennél fontosabb!

Viszont a honfoglalás előtt ez egy fontos teendő, mert a körülmetélés az, ami megkülönbözteti a zsidókat a kánaánitáktól.

Ezt követően megünneplik a Pészáchot, mert a pusztai vándorlás 40 éve alatt ez sem volt. Ennek van egy nem várt hatása, megszűnik a „manna ellátmány"./Jó lenne, ha Indiana Jones megtalálná a Frigyládát, mert akkor megtudnánk, milyen is lehetett a manna, ugyanis a mózesi rendelkezés értelmében elrejtettek benne egy kis üveg mannát./

Józsua két kémet küld a városba, hogy felderítse. Egyikük Káleb, egykor Józsua társa volt, míg a másik Pinchász, Áron unokája. A kémek fazékárusnak álcázzák magukat, s úgy mennek Jerikóba. A Rácháb nevű örömlány által működtetett kocsmában találnak szállást. Lebuknak, de megtudják, a helyiekhez eljutottak a hírek, s ezért félnek a zsidóktól. Rácháb egyességet ajánl, elbújtatja őket, de ha az izraeliták elfoglalják várost, életben hagyják a családját.

Közben Jerikó királya hírét veszi, hogy két idegent láttak, ezért elküld egy embert Ráchábhoz, hogy ott vannak-e. Ő azt mondja, ott voltak, de elmentek és közben a padláson bújtatja a két kémet. Ezután abban maradnak, megmentőjük egy jelet, egy vörös kötelet lógat ki a házból, hogy azt ne támadják meg.

Józsua a támadás előtt beküldi a városba a papokat, hogy amerre járnak, fújják meg a sok-sok sófárt, amely hatalmas zajt csap. Mindezt hét napon keresztül. Ezután hét kör tesznek meg, melynek végén Jerikó falai leomlanak. Rácháb és családja kivételével – az ókori szokások szerint – kiirtják a város lakóit. De a korban ritka módon, a nem kötelező, hanem területszerző háború esetén – a mózesi parancs - megadta az esélyt a legyőzött ellenségnek, hogy megadja magát és békét kössön.

Rácháb egyrészt hazaáruló. Másrészt, segítségével teljesíthették a zsidók az i.teni parancsot és foglalták el Kánaánt. A Talmud szerint a zsidó történelem négy legszebb nőjének egyike, mi több, később Józsua felesége. S frigyükből nyolc próféta származott.

Lapzártánk után a Bírák korának végéről, Sámsonról beszélt nekünk főrabbink, rövidesen ennek a felvételét is megtalálhatják a Dohány körzet facebook oldalán.

Littner György

RAGASZKODJUNK A HAGYOMÁNYOKHOZ

Előző számunkban már beszámoltunk és egy részletet is közreadtunk Littner Gyuri készülő kötetéből, amelynek címe: Családregény a Bibliából, alcíme: A kezdet.
Ígéretünknek megfelelően, következik a folytatás! Fogadják szeretettel!

GONDOLATOK A MEZUZÁRÓL

A mezuza egy pergamentekercs, amelyen a Tórából vett idézet áll. Egy tokban van szereljük fel az ajtófélfára, hogy emlékeztessen az Egyiptomot sújtó tízedik csapásra. Az ott élő héber rabszolgák a bárány vérével festették meg az ajtófélfájukat, ezért elkerülte őket a halálos csapás, amelyben minden egyiptomi elsőszülött meghalt.

Kétfajta mezuzát különböztetek meg, az egyik a zsinagóga ajtaján található, a másik a minden más ajtófélfán. Különös jelentősége van a zsinagógai mezuzának. Amikor valaki belép a zsinagóga ajtaján, a mezuzát megérinti az ujjával, amit aztán megcsókol. Ez olyan, mint egy munkahelyen a jelenléti ív, amit a dolgozók munkakezdéskor aláírnak. Ezzel a szertartással azt jelezzük az Ö.valónak, hogy megérkeztünk imádkozni. Aki ezt elmulasztja, - talán - hiába imádkozik, mert nem lesz meghallgatva az imája. Miként sok esetben a dolgozók sem kapnak aznapra bért, amikor elfelejtik aláírni a jelenléti ívet, hiába dolgoztak egész nap.

Én meg szoktam köszönni, hogy baj nélkül megérkeztem a zsinagógába. Majd visszafelé is megismétlődik a mozdulatsor, amikor elhagyjuk a zsinagógát. Ilyenkor megköszönöm, hogy itt lehettem, és kérem az Ö.valót, hogy baj nélkül érjek haza otthonomba.

E szertartás egyaránt vonatkozik a nőkre és a férfiakra, itt nincs különbség a nemek között.

AZ ELTŰNT HILLÉL-SZENDVICS

Hillél rendkívül bölcs rabbi volt az ókorban, s élete alatt még állt a Templom Jeruzsálemben. Egyszer peszáchkor úgy döntött, együtt fogyasztja el a Tórában előírt három ételt: a maceszt, az áldozati bárány sült húsát, és a keserűfüvet. Ezt úgy csinálta, hogy egy darab maceszra rátett egy kis darab húst, majd a hús tetejére a keserűfüvet. Így egyben érzete az első harapásnál a szájában a peszách ízét. Mi az utódok, gondolkodás nélkül, vakon követjük őt. Amióta nem áll a Templom Jeruzsálemben nem fogyasztjuk az áldozati bárány húsát. Valaki régen kitalálta, a húst helyettesítsük „hároszettel" ami reszelt alma dió és bor keveréke, hasonlít az agyagra, amiből őseink a rabszolgaságban téglát készítettek. Ez természetesen nem szerepel a Tórában, ezt csak úgy kiötlötték. Nézzük, mi történik a mi Hillél-szendvicsünkkel. A bor és az alma leve kezdi benedvesíteni a maceszt, ami tilos, mert megindulhat az erjedés. Sokkal nagyobb baj az, hogy a bor meg az alma édessége közömbösíti a keserűfű keserűségét. Így amikor beleharapunk, már inkább egy kellemes desszert ízét érezzük a szánkban, s nem az eredetileg szándékozott „peszách ízt". Úgy vélem, nem lenne szabad gondolkodás nélkül követni bölcs elődeinket, és kitalálni pótcselekvéseket, mert éppen elég az, ha betartjuk azt, amit a Tóra ír.

DOMBI GÁBOR: OSZTÁLYELLENSÉGEK

Az 1951-es budapesti kitelepítés zsidó áldozatai

A deportáltak iratanyagának böngészése közben rendre az volt az érzésem, hogy nem kutató történész, hanem drámaíró kellene a sorsok, életek, szenvedések, bukások és felemelkedések feldolgozásához. A mai magyar társadalomban még többségben vannak – hozzám hasonlóan – a szocializmus idején nevelődöttek, akik számára a korszak ifjúkoruk többnyire napfényes világát jelentette. Az árnyakat szüleink gondosan elrejtették előlünk. A kitelepítésekről szinte mindenki hallott, de keveset, elégtelenül, részletek nélkül, elnagyoltan. Ahogyan sokáig én is. Mert nem esett szó a mi családunkban sem arról, hogy mit jelentett nekünk a XX. század: ükapám halálát a fehérterror alatt; a zsidótörvények okozta állásvesztést; szinte az összes vidéki rokon pusztulását; Auschwitzot; munkaszolgálatot a hidegség–ilonamajori kivégzéssel együtt; valamint a pesti gettót. És a kitelepítést is, ráadásként.

A kötet legnagyobb részét esettanulmányok foglalják el. Azonban nem csak a kitelepítés, nem csak az egyének történetét ismerhetjük meg, hanem a korabeli zsidó hitközség vezetőinek és Izrael állam követségének akcióit a deportáltak megmentése érdekében.

NOVÁK ATTILA: IDEOLÓGIA ÉS ÖNAZONOSSÁG

Az 1953-as budapesti cionista per

A Szovjetunióban és a keleti blokk több országában már javában zajlottak a Sztálin mindenre kiterjedő ellenségkeresése jegyében fogant „cionista perek", amikor 1953 elején a tisztogatások Magyarországot is elérték. Péter Gábor, a rettegett Államvédelmi Hatóság első embere és a szervezet több magas rangú tisztje mellett pártfunkcionáriusokat, zsidó hitközségi vezetőket és orvosokat is letartóztattak. Míg a fenti tények közismertek a XX. század magyar történelme iránt érdeklődők körében, az ezekben a hetekben őrizetbe vett zsidó származású fiatalok ügye mindeddig a korszakkal foglalkozó kutatók többségének figyelmét is elkerülte. A politikai rendőrség annak ellenére csapott le az évekkel korábban betiltott, ám működését tovább folytató magyarországi cionista ifjúsági mozgalom tagjaira, hogy többségük erősen baloldali, a kommunista rendszerrel rokonszenvező, a holokauszt tragédiáját túlélt fiatal volt.

Őrizetbe vételükre közvetlenül azt követően került sor, hogy egy véletlen folytán leleplezték az államvédelem köreikbe beférkőzött ügynökét. A kötet szerzője többek között állambiztonsági dokumentumokra támaszkodva rekonstruálja történetüket.

Különleges bronzérmét találtak Jeruzsálemben

A rómaiak elleni Bar Kohba-felkelés korából, csaknem 1900 évvel ezelőttről származó bronzérmét találtak Jeruzsálemben a régészek – jelentette be hétfőn az Izraeli Régészeti Hatóság (IAA).
A pénzérme különlegességét jelzi, hogy az eddig Jeruzsálem óvárosánál talált mintegy 22 ezer érme közül mindössze négy datálható erre a korra, az i.sz. 132-től 135-ig tartó, rómaiak elleni második zsidó felkelés idejére.
A felkelés közvetlen kiváltó oka az volt, hogy a rómaiak Hadrianus császár parancsára Aelia Capitolina néven római kolóniát alapítottak a zsidó Jeruzsálem romjain, miután a várost i.sz. 70-ben elpusztították el az első zsidó felkelésben és Jupiternek szentelt templomot építettek a Templomhegyre, a lerombolt Szentély helyére.

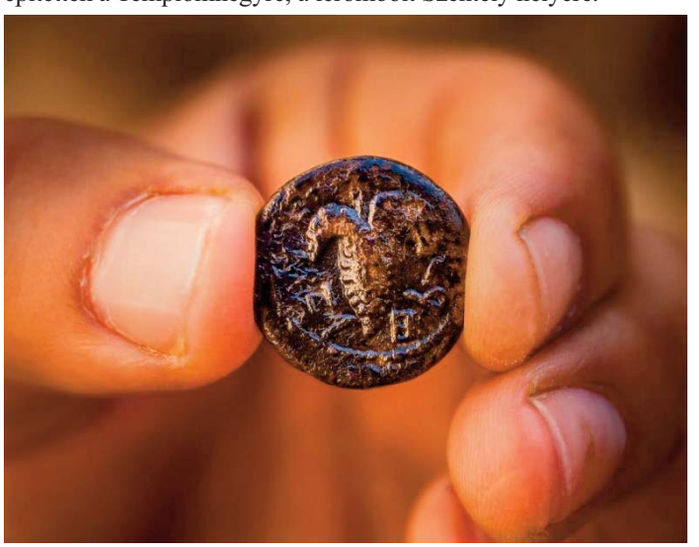

A lázadás majd öt évig tartott és rendkívül súlyos veszteségeket okozott a római csapatoknak. Leverésére kénytelenek voltak jelentős katonai egységeket, újabb légiókat átvezényelni a birodalom más részeiről.
A Bar Kohba-felkelés harcosainak fő célja Jeruzsálem volt, de soha nem tudták bevenni a várost, valószínűleg ezért is találtak ennyire kevés általuk vert pénzt ezen a helyen Donald Cvi Ariel, az Izraeli Régészeti Hatóság (IAA) érmeosztályának vezetője szerint. Legutóbb negyven évvel ezelőtt bukkantak hasonló érmére.
A bronzpénz egyik oldalán pálmafa, másikon szőlőfürt található, s egyik oldalán Jeruzsálem neve szerepel ősi héber betűkkel, a másik oldalára pedig azt írták, hogy „Izrael szabadságának második évében”, a felkelésre emlékeztetve.
A Templomhegy és Dávid városa, vagyis a babiloni fogság kora előtti, az első Szentély korának Jeruzsáleme közötti területen, a William Davidson régészeti parkban folytatott ásatásokon találták az értékes emléket.
A régészek szerint ezekben a korokban propagandaeszközként, közlemények közzétételére, például új király bejelentésére is használták főként az ezüst, ritkábban a bronzpénzeket. A zsidók a rómaiak idején először az első felkelésben, i.sz. 70-ben vertek saját érmeket függetlenségük kinyilvánítására.
„A Bar Kohba-felkelés vezetői is ezzel jelezték, hogy a térképen vannak, a pénzveréssel nyilatkozatot tettek a rómaiakkal szemben” Donald Cvi Ariel szerint. A szakemberek nem tudják, hogy miként kerültek el a lázadás ezen emlékei Jeruzsálembe, hiszen maguk a felkelők nem jutottak be a városba. Egyik lehetséges magyarázat, hogy a felkelést leverő római légiók katonái szuvenírként vitték magukkal a máshol, talán egy zsidó harcos zsebében talált, frissen zsákmányolt bronzpénzeket, amikor visszatértek táborhelyükre a városba. (MTI)

A Pesti Sólet menüje

Csirkeraguleves

Hozzávalók: 40 dkg csirkemell, 10 dkg csirkezúza, 3 sárgarépa, 1 petrezselyemgyökér, ½ karalábé, ¼ zeller, 1 csomó zöldpetrezselyem, 1 kisebb vöröshagyma, 2 ek. olaj, 1 ek. citromlé, vagy citrom leve, 2 ek. liszt, só őrölt fehérbors

Elkészítés: A felkockázott zúzát sózott vízben előfőzzük. Közben kis kockákra vágjuk a megtisztított sárgarépát, a petrezselyemgyökeret, a zellert és a karalábét. A csirkemellet összedaraboljuk ás átmossuk. Forrósítsuk fel az olajat, és pároljuk meg benne a tisztított, kockára vágott vöröshagymát. Rádobjuk a csirkeaprólékot, és fehéredésig sütjük. Adjuk hozzá a kockára vágott zöldségeket, és pirítsuk le. Ha zsírjára sült, hintsük meg liszttel, majd engedjük fel másfél liter vízzel. Tegyük bele az előfőzött zúzát. Ha felforrt, szórjuk meg az apróra vágott petrezselyemmel. Ízesítsük sóval, kevés borssal, és lassú tűzön főzzük készre.

Vadas libacomb zsemlegombóccal

Hozzávalók: 2 fej hagyma, 4 db libacomb, 4 evőkanál libazsír, 3 db sárgarépa, 1 db gyökér, liszt, 2 db citrom leve, 2 db babérlevél, 2 ek. mustár, cukor, só, őrölt fehérbors
Gombóchoz: 2 db zsemle, 1 fej vöröshagyma, ¼ petrezselyemzöld, zsír, 1 tojás, só, csipetnyi törött bors, 6-7 evőkanál liszt

Elkészítés: A combokat besózzuk, kevés zsíron mindkét oldalát pirosra sütjük. A maradék zsíron megpirítjuk a felszeletelt vöröshagymát és zöldségeket. Felöntjük vízzel, hogy ellepje, beletesszük a babérlevelet, a mustárt, a cukrot, a sót és a borsot és felforraljuk. Visszatesszük a lébe a combokat és puhára pároljuk. Majd jöhet a citromlé és a fehérbors.
A szikkadt zsemléket apró kockákra, a vöröshagymát és a petrezselyemzöldet finomra vágjuk. A zsemlekockákat megzsírozott tepsiben, sütőben világosra pirítjuk, majd tálba tesszük. Hozzáadjuk a megpirított hagymát és a petrezselymet. Felütjük a tojást, sózzuk, borsozzuk, kevés tejjel, vagy hideg vízzel összekeverjük, és a zsemlekockákra öntjük, majd kis liszttel összedolgozzuk. A tésztát a forrásban lévő vízbe szaggatjuk, és kifőzzük.

Mákos pite

Hozzávalók a tésztájához: 0,5 kg liszt, 25 dkg margarin, 3-4 evőkanál olaj, 0,1 kg cukor, csipet só, 4 tojás sárgája, 1 kávéskanál szódabikarbóna, 0,03 kg élesztő, 4-5 kanál lekvár

Hozzávalók a máktöltelékhez: 0,25 kg őrölt mák, 1 citrom reszelt héja, 4 tojás fehérje, 8 evőkanál porcukor.

Elkészítés: Az élesztőt elmorzsoljuk a liszttel, a margarinnal, a tojássárgájával és a többi hozzávalóval. Jól kidolgozzuk, majd fél órán át pihentetjük. Közben elkészítjük a tölteléket: a mákot elkeverjük a cukorral, a reszelt citromhéjjal. A tojásfehérjéket kemény habbá verjük és lazán összekeverjük a mákos cukorral. A tésztát két részre osztjuk, az egyiket kinyújtva egy tepsi aljára terítjük, megkenjük a lekvárral, ráöntjük a tölteléket, majd beborítjuk a kinyújtott tészta másik felével. Előmelegített sütőben sütjük, majd amikor kész, vizes ecsettel áthúzzuk a tetejét. Ettől különösen omlós lesz. Kihűlés után szeleteljük. Tálaláskor porcukorral hintjük.

Szentgyörgyi Zsuzsa

Nobel-díjas fizikus és szupersztár - Richard P. Feynman (1918-1988)

Szépen beilleszthető lehetne a Marslakóknak becézett, Magyarországon született és nevelkedett fizikusóriások sorába. Csakhogy a Dick becenevű zseni már nem Budapesten, hanem New Yorkban jött a világra, és amerikai gyerekként nevelkedett. Ráadásul mintegy fél generációval fiatalabb volt Marslakóink legifjabbjánál, Teller Edénél is. Ám róla is már korán kiderült, hogy zseniális fizikus.

A zsidóságát az Újhazában is megtartó családba született kisfiú édesapja és édesanyja is Kelet-Európából vándorolt ki az Újvilágba. Feltehetően a papa még a Feinmann nevet viselhette. Hősünk alapdiplomáját matematikából szerezte a hírneves MIT műegyetemen, mesterfokozatát és doktori címét pedig már fizikából. Tanulmányai közben az Atlanti-óceán túlpartján dúlt a háború a gyilkos náci birodalommal, és őt is beszívta az amerikai atombomba kidolgozására, Los Alamosban ügyködő Manhattan-program. S a programot tudományosan vezető Robert Oppenheimer, illetve a Nobel-díjas Hans Bethe látta meg a 24 éves ifjúban a kiemelkedő tehetséget. (Egyébként az 1906-ban született Bethe is a német fizikusóriások nemzedékéhez tartozott. Neki is zsidó volta miatt kellett új hazát választania. Los Alamosban fontos munkát irányított: ő és csoportja dolgozta ki a bombához szükséges hasadóanyag kritikus tömegének kiszámításához az elméletet.)

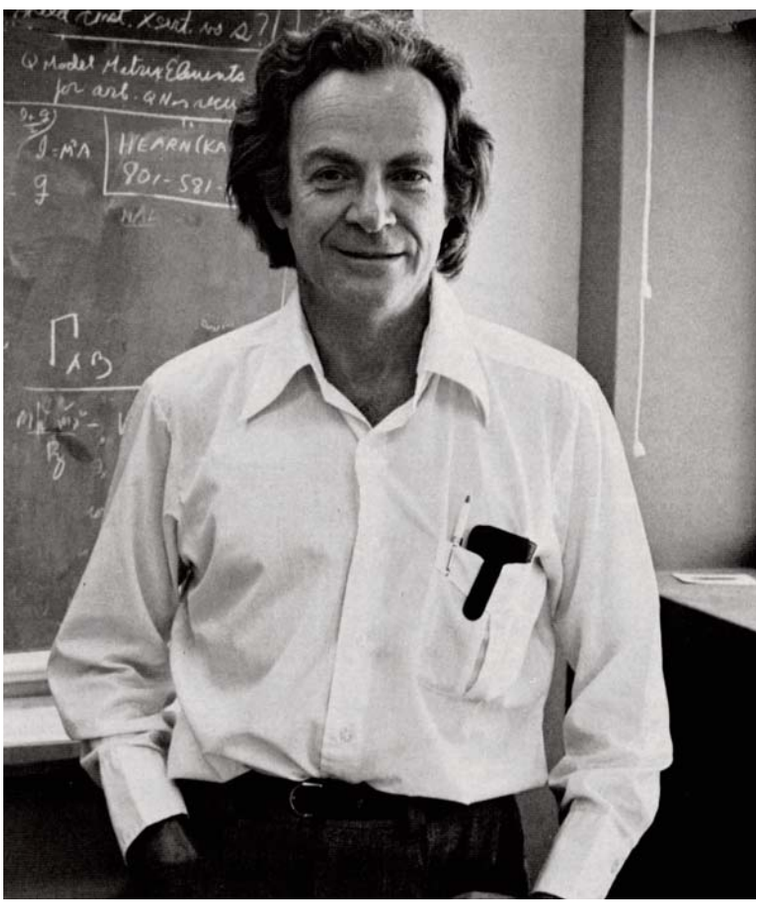

Rendkívül izgalmas korszakot jelentett a természet megismerésében, és a fizikában meg az azt alátámasztó matematikában a XIX. század végétől a XX. század közepéig – sőt, azóta már napjainkig ívelő időszak. Zseniális tudósok sora firtatta, hogy az ókoriak által az anyag még oszthatatlannak, vagyis atomnak nevezett végső alkotórésze valóban felbonthatatlan-e, avagy további részecskékből áll össze. Érdekes módon, bizonyos sűrűsödés is tapasztalható e téren: a legnagyobbak elsősorban németek és osztrákok voltak, nem véletlen, hogy a mi nagy fizikus zsenijeink – a legidősebb Kármán Tódortól a legifjabb Teller Edéig ívelve – Németországban tanultak és dolgoztak. Igaz, távozásukat nagyban előmozdította a magyarországi fehérterror és megerősödött antiszemitizmus. Nem szabad említés nélkül hagyni a kiváló francia, angol tudósok sorát sem, sőt, elsők között a dán Niels Bohrt és az olasz Enrico Fermit is. Ezeknek a nagyságoknak jelentős része a nácik üldözése miatt külföldre, főként az USA-ba és Angliába menekült és ott bontakoztatta ki eredményei nagyobb részét.

Feynman azonban már „valódi" amerikaiként sorolt be közéjük. Izgalmas egyéniség volt, mivel nem csak óriási fizikusként vált híressé, hanem rendkívüli sokoldalúságával és remek humorával is kiemelkedett társai közül. Humorát életrajzi könyvének címe is tanúsítja: Surely, you are joking, Mr. Feynman, vagyis, ifj. Vitray Tamás fordításában: Tréfál, Feynman úr? Jellemző a könyv alcíme is: „Egy mindenre kíváncsi pasas kalandjai". Egyébként a vaskos könyvet nem a tudós írta, ő lediktálta és egy újságíró, Ralph Leighton állította össze.

Feyman hivatását tekintve: fizikus, méghozzá elméleti kvantumfizikus, feltaláló és népszerű egyetemi professzor, kiváló előadó és tudományos ismeretterjesztő volt. Ezen túl: kiválóan dobolt, zenekarokban is fellépett. Sőt, amikor Brazíliában vendégprofesszorként ügyködött, megtanult egy speciális dobhangszeren is játszani. Míg egy szegényekből álló szamba-iskola tagjaként, a frigideira nevű dobon játszva, fellépőként vett részt a híres riói fesztiválon is!

Már felnőttként elkezdett rajzolni, festeni - mi több, kiállítása is nyílt, és képei szép áron keltek el. Amikor a háború után meghívták egy nemzetközi szakmai konferenciára, nekiállt és megtanult japánul is. Folytatva a sort, kitanulta széfek kinyitását is, ebben segítségére volt fizikusi-matematikusi gondolkodásmódja és logikája. E logika segítette abban is, hogy viszonylag egyszerű módon meg tudta magyarázni, mi vezetett a Challenger űrhajó katasztrófájához.

Azonban akadt, amivel, és akikkel nem boldogult. Az egyik egyetemen társadalomkutatók egy „hozzuk össze a különböző tudományokat!" konferenciát rendeztek, melyre Feynmant is meghívták. Utána ő megfogadta, többet nem megy el ilyenre, mert a másik oldal képviselőit arra sem tudta rávenni, hogy legalább az alapfogalmakat fogalmazzák meg pontosan. A másik társaság a katonáké volt. Magas szintű katonai vezetők hívták meg a szintén magas szintű bizottságukba. Őket is ott hagyta, mert szócséplésnek tartotta a megbeszélendőket.

Ideje lenne szólnom a munkásságáról. Megvallom, még mérnökként sem érzem igazán alkalmasnak magam, hogy bevezessem az olvasót a részecskefizika, a kvantumelektrodinamika mélységeibe. Hogy mégis képet lehessen alkotni róla, segítségül hívok egy kiváló fizikust, Marx Györgyöt, aki így írt az amerikai Nobel-díjas tudós egyik eredményéről: „A fiatal Feynman meg akarta érteni, át akarta tekinteni a kvantumelmélet, elektromosság és relativitás nagyszabásúan kibontakozó fúzióját, sőt számolni kívánt vele. A kvantummechanikának aligha volt ideális kiindulópontja. Feynman a kvantumelméletnek egy valóban relativisztikus szemléletű megalapozást adott. Ennek alapján kidolgozott egy olyan számítási eljárást, amely egyetemi hallgatók számára a mélységekbe való lemerülés kötelezettsége nélkül is lehetővé tette, hogy az elméletet mind több konkrét jelenségre alkalmazzák. Így vált a relativisztikus kvantum elektrodinamika a természettudományok mindmáig legtöbb tizedes jegyre ellenőrzött axiómarendszerévé, minden további szintézisre törekvés példaképévé".

Feynman járt Magyarországon is: 1972-ben Balatonfüreden a részecskefizikusok neutrínó-konferenciáján tartott előadást a proton belső szerkezetének értelmezéséről. Itt ő is ültetett egy fát, méghozzá két másik Nobel-díjas (Paul Dirac és Ilja Frank) fái közé. És a nehéz nap után órák hosszat dobolt Marx Györgyék veranda-asztalán. Sőt, színes egyéniségét a női nem iránti folyamatos lelkesedése is színesítette.

Munkásságát Nobel-díjjal is elismerték (1965-ben), 1979-ben pedig megkapta a legmagasabb amerikai tudományos díjat is, amelyet az USA elnöke ad át a kitüntetettnek (National Medal of Science). Nem egészen hetvenévesen, 1988 elején halt meg rákbetegségben.

Karantén-beszélgetések: fókuszban a zsidó viccek

Március 23-án, az önkéntes karantén elején beszélgetett először a https://erabbi.blog.hu –n* Dési János, *a Pesti Sólet állandó szerzője,* Frölich Róbert*, zsinagógánk főrabbija, illetve* Gábor György*, az OR-ZSE vallásfilozófus professzora. A trió azóta számtalan érdekes témát vesézett ki, ezekből adunk egy rövid kivonatot. Szó esett az oktatás, a tanulás szerepéről, hogy mi zsidók miért felelünk kérdéssel a kérdésre, kicsit a zsidó viccekről, s még inkább az oly jellemző öniróniáról. Persze előjött a Biblia is, s a „ne csinálj magadnak faragott képet" parancs is terítékre került.
Tartsanak velünk, kövessék a blogot, hallgassák meg/újra a kultúrtörténeti eszmecseréket!

Persze a zsidóknak könnyű, mert komoly hagyománya van a tanulásnak, már akkor is megtanították olvasni a fiú gyerekeket, amikor ez még nem volt jellemező – vezette fel a lapzártánk utáni első beszélgetést Dési János.
Főrabbink kiemelte, mindennek az alapja a mózesi könyvek. „Beszéld el fiadnak", vagy „tanítsd meg gyerekeidnek" – a tudást tovább kell adni.
Gábor György beszélt arról a történetről, hogy a bölcs Hillel rabbi egyszer engedte, hogy a „világ összes kérdését" feltegyék neki, míg máskor Rabbi Eliezer a „világ összes ellenvetését" megtette – ez a kettő (kérdés, kétkedés) szintén nagyon fontos a tanuláshoz, a tudáshoz.
A zsidó vallásban nincs tabu, de akadnak részek, melyeket kevésbé szívesen vesznek elő.
A tanításnál az a legfontosabb, ha megvitatjuk a dolgokat. Az nem tanulás, tanítás, ha be kell magolni valamit. Éppen ezért a kétely, a kérdés viszont előrevisz. Emlékezzünk arra, hogy széder este, négy fiúról olvashatunk, s közülük az a legrosszabb, aki még kérdezni sem tud.
A zsidóságnál fontos a tudás rendszeres továbbadásának láncolata, de kiemelt szerep jut a tanárok tiszteletének is. /A tanárt jobban kell tisztelni, mint az apát, mert utóbbi csak az evilági életre tanít, míg előbbi az6on túl is…/
A rabbinikus hagyomány nem csupán szakrális hagyomány. Jó példa erre, hogy a Talmudban is ott a biológia, a csillagászat, a fizika, a matematika, a történelem, a zene és sok egyéb…

A történetek, legendák, de a példabeszédek is elvezetnek a zsidó viccekhez, melyek esszenciái annak, miként épülnek fel a történetek. De ezek rendre öniróniusak is.
Amúgy is hasznos végignézni a beszélgetéseket, de először a második „körben" (aztán később is) Gábor Györgytől olyan pár perces kiselőadást hallhatunk, melye(ke)t vétek kihagyni!
A beszélgetőpartnerek megegyeztek abban, hogy a tanulást és a továbbadást is segítette, hogy történetekbe, sztorikba ágyazták a tanulságokat, s ennek akár pedagógiai oka is lehetnek. A tanmesék többet érnek és érdekesebbek is, mint a direktben kimondott nagy igazságok. A hőseink nem hibátlanok, hús-vér emberek, az irónia, a gúny szervesen hozzájuk tartozik.
A sok ironikus történet közben számos újdonságot is megtudhatunk: Ézsau akkor megölelte testvérét, vagy mit tett? Miért sírtak közben? Mivel öntötte nyakon Hámánt a saját lánya…
A zsidó viccek se XIX.-XX. századi találmánya, már a Talmudban is olvashatóak humoros leírások. Egy sokat szenvedett népnek muszáj olykor kilépnie önmagából és onnan is figyelnie magát, ez pedig kifejezetten segíti az iróniát, az öniróniát, s hogy megtalálja az adott helyzetben a humort…

Az európai, a nyugati kultúra, irodalom, zene, képzőművészet érthetetlen a bibliai ismeretek, előzmények nélkül, hiszen rendre előjönnek az arra vonatkozó utalások – indította a harmadik eszmecserét a Pesti Sólet állandó szerzője, Dési János.

Gábor György hangsúlyozta, a zsidó vallás önfelfogása szerint a Biblia I.ten kinyilatkoztatott szava, melyet teljesen úgy sem érthetünk meg. Mindig csak szegmensekben tudjuk felfogni, ezért is kell továbbadni a tudást generációról generációra. Talán a legfilozófikusabb zsidó műfaj a kommentár, amely újra-, s újraértelmez. A művészet is teszi, és ez is segíti a bibliai történetek jobb megismerését – a művészek gondolatai által.
Főrabbink kicsit vitázott: „a Tóra az ember nyelvén szól" – idézte, azaz emberi kéz véste le, így az embernek szól, s úgy, hogy az emberi agy fel tudja fogni. Hozzátette, a bibliai szöveg „kiprovokálta" a magyarázatokat, a feldolgozásokat.
Megtudhattuk, milyen félrefordítási oka lehet annak, hogy Michelangelo – de nem csak ő, hanem utána sokan tettek így, még a XX. században Chagall is – szarvakkal ábrázolta Mózest. /Fénylő arc, vagy szarv… ami a dicsőségnek a szimbóluma…/
Szó esett a számtalan módon feldolgozott (művészet, irodalom, filozófia) történetről is, mikor az Ö.való arra kéri Ábrahámot, hogy áldozza fel imádott, egyetlen fiát. Mózes kapcsán pedig előkerültek Freud izgalmas fejtegetései is…

A Tízparancsolatból többnyire azt emlegetik, hogy ne paráználkodj, ne lopj, vagy ne ölj. A „Ne csinálj faragott képet" viszont csak ritkán jön elő – ezért (is) a lapzártánk előtti utolsó „összejövetelen" ezt járta körül a hármas. De mi a helyzet ezzel? Most lehet, vagy nem lehet? Főrabbink hivatkozott arra, hogy a faragott kép szép fordítás, de nem jó. Helyesen: ne készíts bálvány szobrokat. A folytatása: ne borulj le előttük, és ne szolgáld őket. Ebből következik, valóban a bálványokról szól. Illetve I.tent sem lehet ábrázolni!
Mózes is készített szobrot, egy rézkígyót, amikor a népet mérges kígyók támadták meg. Sőt, az egyik legszentebb tárgyon, a Frigyládán is ott a két kerub szobor. Méghozzá kiterjesztett szárnnyal és gyermek arccal. Ráadásul mindkettő elkészítésére I.ten adott parancsot. Senkinek nem jutott eszébe, hogy ez szembemenne a második parancsolattal.
A legrégebbi, Beth-Shean-ban feltárt zsinagóga tele van gyönyörű mozaikokkal, - az is tény, ezek kétdimenziósak – s emberek és olyan élőlények láthatóak, melyekkel bármikor, földön, égen, vízben találkozhattak.
A fentiek alapján mindenki egyetértett abban, hogy az adott dolog imádat tárgya nem lehetett, de esztétikai élményt adhatott. Nem véletlen, hogy már az első Templom építéséhez is kiváló művészeket is meghívtak. S a pusztai Szentélynél is meg volta adva, hogy milyen anyagokból kell díszeket készíteni…

Száz éve hunyt el zsinagógánk első magyar nyelvű főrabbija

Lapunkban már találkozhattak, a Dohány utcai zsinagógában az elsőként magyar nyelven szónokló Kohn Sámuel, Magyar Zsidó Szemlében megjelent írásait. Néhány nappal előző számunk megjelenése előtt fedeztem fel a Szombat honlapján egy remek megemlékezést az idén 100 éve elhunyt főrabbinkról. Nálunk egy részletét olvashatják Urbán Terézia cikkének, míg az egészet itt: https://tinyurl.hu/RGmo.

A Magyarország és a Nagy Világ című hetilap 1866. december 2-i számának címoldalán egy fiatal, mindössze 25 éves rabbi portréja látható. Papi ruhában ábrázolja a komoly tekintetű ifjút, aki akkor már fél éve a pesti zsinagóga rabbija volt, az első, aki (1866. június 2-án) magyar nyelven szónokolt. Még előtte állt az a több mint fél évszázadig tartó, kivételesen sikeres életpálya, mely 1920. március 11-én bekövetkezett halálával ért véget.

Kohn Sámuel 1841. szeptember 21-én született Baján, atyai és anyai részről egyaránt rabbi nagyszülők unokájaként. A zsidó tudományokban jártas kereskedő édesapa a fiát is rabbinak szánta, s ennek megfelelő gondos nevelésben részesítette. Kohn Sámuel a papi hivatásra a boroszlói szemináriumban készült föl, melynek az egyik legtehetségesebb hallgatója volt. Ezzel párhuzamosan a tudományegyetemen filozófiát, keleti nyelvészetet és történelmet hallgatott. A tanulás mellett fordított, verseket, elbeszéléseket és tanulmányokat írt. 1865-ben kapta meg a bölcsészdoktori diplomát, 1866 májusában nyilvánították érettté a rabbihivatal viselésére, 1867. január 27-én pedig ünnepélyesen rabbivá avatták.

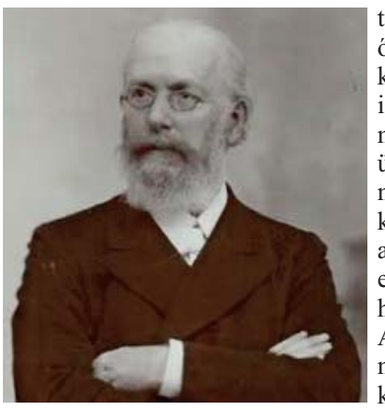

Még meg sem kapta okmányait, amikor 1866 júniusában Pesten az ország legtekintélyesebb zsidó hitközségének közgyűlése közfelkiáltással választotta rabbijává és magyar hitszónokává, eleget téve a már magyarosodott pesti zsidó ifjúság évek óta megfogalmazott óhajának.

Beiktatását követően azonnal rengeteg feladat várt a fiatal rabbira, hiszen nemcsak egyedüli magyar nyelvű izraelita hitszónoka volt Pestnek, de miután 1867-ben elhunyt Meisel főrabbi, a rabbihivatal vezetésével is őt bízták meg. A kiegyezés utáni időszakban egymást követték az ünnepélyes események, melyeken ő képviselte az akkor már 50 ezer főt számláló hitközséget.

A céljaiban nemeset és jótakaró, de sajnos nem a várt eredményt hozó zsidókongresszus összehívásának Hirschler Ignácz és báró Eötvös József mellett Kohn Sámuel volt az egyik szellemi atyja. A kongresszus egyik fontos célkitűzése volt egy magyarországi rabbiképző intézet létrehozása. Abban, hogy ez megvalósult, Kohn Sámuelnek elévülhetetlen érdemei voltak. Részt vett a szeminárium tervezetének kidolgozásában, a tanterv és a tanári kar összeállításában, s majd egy évtizedig tanára is volt. A tanügy iránti elkötelezettségét mutatja, hogy a papi hivatásával járó ezernyi teendője mellett az oktatás szinte minden területén szerepet vállalt. Egy ideig ő volt a pesti izraelita elemi iskolák igazgatója, állandó tagja volt az Izraelita Tanítóképző Intézet igazgatótanácsának, de tanított a hitközség talmud-tóra iskolájában és hitoktatóként a középiskolák felső osztályaiban. Szorgalmazta egy felekezeti középiskola létrejöttét is, mely hosszú előkészítőmunkálatok után 1919-ben megvalósult.

Kohn Sámuel sokat tett a zsidók magyarosodásának érdekében. A rabbihivatal vezetőjeként németről fokozatosan magyarra változtatta az ügykezelés nyelvét. Hosszú pályafutása során megszámlálhatatlan magyar nyelvű beszéde hangzott el nemcsak a szószékről, hanem egyéb eseményeken is: esküvőkön, temetéseken, avatásokon vagy nemzeti ünnepek alkalmával. Beszédei szabatosak, világosak és tanulságosak voltak.

Emléke legyen áldott!

Május 30-án Mázkir az udvaron

Az ómerszámlálás végén, Sziván hónap hatodikán és hetedikén (csütörtökön és pénteken) ünnepeljük Sovuajsz-t.

A Sovuajsz szó magyarul heteket jelent. Egy másik elnevezése: a zsengék napja. E napon mutatták be a Szentélyben az új kenyeret is, hálát adva az Ö.valónak. A Tóra által Izrael földjének gazdagságát jelző hétféle termés: búza, árpa, szőlő, füge, gránátalma, olajbogyó és datolya első érett termését (amit először láttak meg) szintén e napon vitték a Szentélybe, ahol a papoknak és a földdel nem rendelkezőknek adták.

Az ünnep harmadik elnevezése: a Tóraadás ideje (Zmán mátán Tajroszénu). Bölcseink hagyománya szerint ekkor kapta a zsidóság az Írott és a Szóbeli Tant az Ö.valótól. Az ünnepet a Talmud egyszerűen csak lezárásnak nevezi, mert az ünnep lezárja az ómerszámlálás napjait.

Sovuajsz egyike a három zarándokünnepnek (a másik kettő Pészách és Szukkajsz). I.tennek kettős célja volt a választott nép kiszabadításával az egyiptomi rabszolgaságból. Az egyik a Tóra, vagyis a Törvény kinyilatkoztatása, és a zsidó népnek való átadása, a másik pedig az Ígéret Földjének birtokba adása Ábrahám, Izsák és Jákob utódainak.

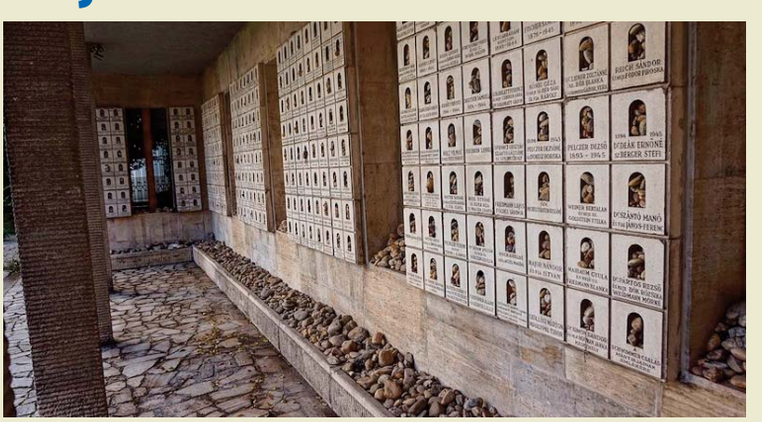

A hagyomány úgy tartja, Sovuajszkor született és halt meg Dávid király.

Sovuajsz szokásai, hagyományai is a Tóra, a Tóra adásának körülményei, tanításai körül forognak. Mielőtt beköszönt az ünnep, szokás a közösségekben – a férfiaknak - az éjjelt virrasztással és tanulással tölteni. A virrasztás neve Tikkun Lél Sovuajsz. A szokás oka, hogy a Midrás szerint Tóraadás napján elaludt a nép, s azóta is bizonyítjuk, hogy fontos a Tóra, és várjuk a kinyilatkoztatás felidézését, a Tíz Ige felolvasását.

Speciális magyarországi szokás, hogy Sovuajsz első estéjén kerül sor a bát-micvó, azaz a leánygyermekek a nagykorú zsidó társadalomba való felvételére, ünnepélyes szertartására. Ezen időponttól kezdve teljes jogú tagjai a zsidóságnak, ugyanolyan jogokkal bírnak, mint édesanyjuk, vagy nagyszüleik.

A kétnapos ünnep lezárása a Mázkir, melyen hosszú idő után végre a valóságban is közösen imádkozhatunk és emlékezhetünk elhunyt szeretteinkre – ezúttal a szabadban.

Az ima **május 30-án, 10 órakor** kezdődik, s a Wesselényi utcai kapun lehet majd bejutni az udvarba. Aki járvány miatt még nem szeretne sok ember közé menni, annak kántorunk, Rudas Dániel segít(ett) a segítségére, s – már a pészáchi Mázkir előtt – (f)elénekelte a „Kél mole rachamim” gyászimát, melyet az alábbi linken találhatnak meg (vegyék figyelembe, hogy 30-a szombatra esik...): https://tinyurl.hu/bP4x

A Sziván 20-i (június 12.) megemlékezésről és a zsinagóga újranyitásának időpontjáról a körzet honlapján, illetve facebook oldalán fogunk hírt adni.

Dési János

Kapedlit a kapedliboltból

Na, mire jó egy karantén? Például arra, hogy elővegyük a régi történeteinket és újraolvassuk őket, és ismét megmutassuk a barátainknak. És Izrael csak úgy ontja a történeteket. És amíg újra utazhatunk, addig is ismételjünk, milyen jó is az az Erec Izrael.

Jeruzsálem - Mea Searim

Az életnek kell, hogy legyenek fundamentális alapigazságai. Talán akadnak, akik emlékeznek a lassan, és joggal ködbe vesző múltból arra a reklámra, hogy „Cipőt a cipőboltból”.

Örök és megbonthatatlan igazság. Ki is terjeszthetjük ekképpen: Kapedlit a kapedliboltból.

A választék meglehetősen széles a hagyományos fejfedőktől, az egészen komoly daraboktól kezdve a fiatalosabb, mókásabb jellegükig egyaránt mindent megtalálhat itt a vásárló. És még azzal az információval is gazdagodtam, hogy a rendes kapedlinek van mérete. Azt mondjuk eddig is tapasztaltam, hogy akad kisebb vagy nagyobb. De őszintén szólva, azzal eddig nem különösebben voltam tisztában, hogy a fejünk méretére passzolót kell választanunk, és nyugodtan lehet próbálgatni, melyik áll a legfittebben. Igen, ez már a Mea Searim negyed, ahol férfiember nem szívesen megy végig fedetlen fővel, mert akkor olyan fejpucér érzése támad.

Még szerencse, hogy az efféle boltok – mi több, kapedli nagyáruházak - széles választékkal várják az igényes vásárlókat. Húsz sékelért simán megéri egy bársony hatású, 22-es méretű darab.

Tel-Aviv újra

Szeretem nézni, amikor az utcán egy szakácsbohóc, vagy bohóc-szakács dobálja égnek a macesz-gombócokat, miközben a cicesz ott villog a szakácskabát alatt. Hát, ha még lelkes gyermekek asszisztálnak az eseményhez, akkor kész a pompás szórakozás. És mi tagadás, Tel-Aviv utcáin simán szembejön velünk egy ilyen jelenet.

Aminek tanúi vagyunk, az a zsidó találékonyság egyik szép iskolapéldája. Mert az itt lévő gyermekek egyszerre tanulják meg a maceszgombóc elkészítésének örök titkát, miközben leckét vesznek minden artista gyakorlat első számú feladatából, a három – haladóbb szinten, négy – golyó ügyes dobálásából.

Csak azt nem tudom, hogy az itt és így megtermelt maceszgombócokat később miféle levesbe főzik bele. De az valószínűleg már a második lecke tananyaga, amelyről én már megint lemaradtam.

Én mindenesetre libazsírral szeretem készíteni, ahogy Klári nénitől hallottuk, amint jeruzsálemi házacskája apró konyhájából a világ legfinomabb maceszgombóc levesét hozta. (Erős versenyben a mamáméval.) Szóval, libazsír, amit elkeverek a tojás sárgájával, ebbe teszem a maceszlisztet, de úgy is lehet, hogy a maceszt előtte beáztatjuk és úgy, darabokra törve aprítjuk bele az egyik felét, a másik meg majd a maceszlisztből jön.

Most szólok, hogy egy tisztes adaghoz négy tojás bőven elég.

Aztán a külön felvert tojásfehérjét is hozzáadom szép óvatosan. A sóra csak annyit tudok mondani, hogy amennyit felvesz. Ez ugyan nem tudom, mit jelent. De egy bölcs receptnek kell efféléket tartalmaznia.

Persze bors, petrezselyem, ismerek olyat is, aki gyömbért is tesz bele – mondjuk én is, ha nem felejtem el. És nem a levesben szoktam kifőzni, hogy ne szívjon fel mindent, hanem külön és a levesben már csak melegítem. Pont úgy, ahogy Tel Avivban, a bohóciskolában láttam

Tel-Aviv - Ben Jehuda és vidéke

Indul a séta a városban. Lehet ámulni-bámulni, amíg Givat Ayim negyedtől, – hol tanyázni szoktam, – beérek a belvárosba. Saronának mindig köszönök, itt nagyszerű italokat lehet inni. De ne ragadjunk most le az efféle léhaságoknál, mert ki tudja, mi jön még szembe.

A kereszteződésen túl, de még a Rabin tér előtt található Brenda. Aki egy tipikus Tel-Aviv-i nagyvárosi lány. Mindig van nála telefon, – nyilván a legújabb, – menet közben cigizik és a szembejövő boltok kiárusítás tábláinak sehogy sem tud ellenállni. Ezért a nadrágért pedig ungot-berket bejárt, mert a legtöbb helyen azért több volt a nadrág, mint a luk. Ő meg egy olyat szeretett volna, ahol több a luk és kevesebb a nadrág. És tessék, kitartó fáradozását végül eredmény kísérte. Amely eredmény, úgy a luk, mint a nadrág, a képen megtekinthető.

KERTVENDÉGLŐK - HALÁSZKERT PEST KÖZEPÉN

A Micheller vendéglő a Józsefvárosban

Bő egy éve új sorozatot indítottunk, amely többek tetszését elnyerte. Folytatjuk a sok érdekességgel tarkított utazást - a XX. század elejének Budapestjén. Továbbra is a kiváló www.melyenszanto.blog.hu szerzője, Szántó András válogat a blogban megjelent legérdekesebb írásaiból. Jövő héten ismét kellemesebb idő lesz, ezért menjünk ki a szabadba, s a VIII. kerületi kertvendéglőben még a 1,5-2 méteres távolságot is megtarthatnánk egymástól…

Krúdy Gyula a Práter u 11-ben (is) bérelt szobát, így végiglátogatta az utca híres és hírhedt vendéglőit egyaránt. Józsfevárosi élményeiről sokat írt novelláiban, például: „én darabidőre a Józsefvárosban ütöttem fel tanyámat, ahol rövidesen kedvemre és szívemnek való, vidám társaságok asztalához kerültem és életem, sorsom a bekövetkező irodalmi sikerek révén is elviselhetőbb lett a pillangóéletű, virágszagú és ábrándozásra hajlamos utcácskákban.”

A környék későbbi, híressé vált kerthelyiségét Krúdy már nem ismerhette. A Práter utca 42-ben (a kerület fő büszkeségéről, a zongora-gyárosról elnevezett Thék Endre u. sarkán) volt a Micheller vendéglő. Pesten és Budán sokfelé voltak halétkeket jól főző éttermek, de a város közepén lévő halászcsárdába a legendás halászléje miatt messziről is eljöttek az emberek. Az alapító Micheller András nem csak szenvedélyes vendéglős, de mániákus horgász is volt a legenda szerint.

Kiss Károly, a későbbi legendás pécsi pincér így emlékezett tanulóéveire: „Következő stáció a Micheller Halászkert volt. Emlékeim között megjelent a hatalmas akvárium, amelyben élő halak ficánkoltak. A vendég tetszés szerint választhatott, melyikkel szeretne azután halászlé formájában találkozni. Sramli zene, mulatós kompániák… Leginkább katonatisztek jártak ide, de ez nem számított csodának, hiszen nem volt távol innen a Ludovika Akadémia sem…”

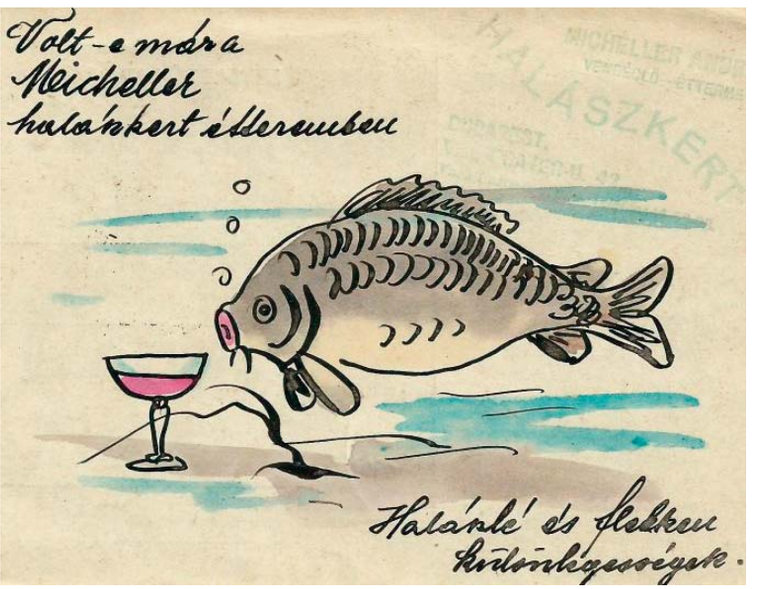

Micheller András származásáról nem sokat tudunk, franciás neve ellenére hazánkban számos ilyen nevű ember él (pl. Micheller Myrtill nemzetközi hírű jazz-énekesünk). Szeretett horgászni, de a vendéglő halkészletét a legjobb forrásból: Singhoffer halászmestertől szerezte be a Vámház körúti Központi Vásárcsarnokban. A Singhoffer hajók naponta hozták a friss halakat a dunai halász-területükről, melyek a saját bárkákban lubickoltak az elszállításig - a bárkák alja áttört, lukacsos volt, így a halak a Duna vizében várakoztak a sorsukra…

A vendéglős sokféle reklám képeslapot kiadott – a mai gyűjtők örömére! S ha már korábban zenéről szó esett, megemlítem, az egyik zenész reklámlapot készített a Micheller halászkertről – saját versikéjével jelezve, hogy őérte is érdemes eljönni. A terjedelmes versből csak a zenekar bemutatását idézzük, mert a többi nem igazán irodalmi élmény:

„Akár az ó, vagy új évbe
Állandó, jó a zenéje;
Itt énekel Varjas Antal,
Papp Jóska a csellójával,
Varjas Jancsi zongorázik,
Papp Kálmán hegedűn játszik;
A sok nóta szépen zendül
És az üzlet folyton lendül.

Práter utca negyvenkettő,
Ez a cím jól megjegyzendő;
Józsefváros híressége:
A „Micheller éttermébe”,
Ide várunk szeretettel,
Becsületes magyar szívvel,
Ide hívlak családoddal
Igaz híved:
Varjas Antal”

„Emlékül eljegyzési szép esténkről” – ez a felirat szerepel a képeslap hátoldalán. Az 1930-as évek végén tartott eljegyzésen az aláírások szerint Hajós Margit és Rózsi, Szabó Imre, Müllner János, és a Schmidt család - Frigyes, Pál és Pálné is jelen voltak – biztosan sok más vendég mellett. Mielőtt kombinálnátok – nyilván egészen más Schmidt volt az akkori Pali, mint a mai…

A második világháború elsodorta Micheller Andrást kitűnő és népszerű halászkertjével. Aztán a rendszerváltás utáni fejlesztések az utolsó nyomokat is eltörölték a helyéről.

A blogban megjelent teljes cikket itt találják meg:
https://tinyurl.hu/TKS8

Mobilizáljunk otthon is!

Bár a múlt héten elkezdték feloldani a korlátozásokat, nem árt óvatosnak lennünk. Ráadásul a hírek szerint, ősszel visszatérhet a járvány. ***Kádár Viktória***, rehabilitációs tréner segíti a Pesti Sólet olvasóit, miként tehetnek otthonukban is a fittségért, s előzhetik meg csökkenthetik a hát-, vagy derékfájdalmakat. A „maradjotthon" időszakban kiemelten fontos, – egész évben is az lenne, – hogy mozogjunk! */Maradunk az órákon szokásos a tegező formánál!/*

Elongáció + gerincmobilizáció háton fekve

Hanyatt fekvésben elhelyezkedve húzd talpra egyik lábad, a másikat nyújtsd a talajon. A két kart vidd fel a fül mellé. Nyújtózz egyszerre a két karral egyik, a lábakkal a másik irányba. Majd emeld meg a nyújtott lábad, hajlítsd be, emeld a törzsed, és a kezeiddel húzd a térded a homlokodhoz. Ezután ismét nyújtózz. Ismételd 5-6 alkalommal, aztán végezd el másik lábbal is.
A gyakorlat tehermentesített helyzetben segíti a gerinc megnyújtását, és át is mozgatja azt.

Hát- és vállmobilizáció térdelőtámaszban

Térdelőtámaszban helyezkedj el: tenyerek a váll alatt, térdek csípőszélesen nyitva, karod és combod merőlegesen a talajra. Egyik kezed csúsztasd előre a talajon, amennyire csak tudod, ügyelve rá, hogy a combod függőleges helyzetben maradjon. Ismétled néhányszor, engedd bele a vállad a mozdulatba, hagyd, hogy megnyúljon az ízület, majd végezd el a másik kezeddel. Ha jól megy, páros karral is csinálhatod.
Ez a gyakorlat a sok üléstől egyébként is megviselt háti gerincszakasz és a vállak természetes mozgástartományát adja vissza.

Viki beszélt arról, bármilyen fizikai állapotban vagyunk, ezek az egyszerű mobilizáló, gerincünket és ízületünket átmozgató gyakorlatok nem megterhelők, azonban segítenek visszaadni a mozgás szabadságát, visszaszerezni ízületeink fiziológiás mozgástartományát, és úgy általában jobban érezni magunkat a bőrünkben. A statikus nyújtásnál lényegesen hatékonyabb, ha ezeket a dinamikus mozgásokat végezzük.
Ha tetszenek a gyakorlatok, az alábbi honlapokon bővebb ismeretekre tehetnek szert, esetleg felkereshetik Vikit, vagy valamely kolleganőjét.
www.vikipilates.hu, www.triplextraining.hu.

Csípőmobilizáció és a comb hátsó részének lazítása

Térdelőtámaszban lépj előre az egyik lábaddal a kezeid mellé. (Ha nem megy, segíts a kezeddel, „előre rakni" a lábad.) Told jól előre a csípőd, és feszíts rá a farizmokra. Ezután told hátra a csípőd, nyújtsd az elöl lévő lábat, amennyire tudod, és hajolj rá, majd újra mehet előre a csípő. Mozogj a gyakorlatban, lassan kontrolláltan told előre-hátra a csípőt 6-8 ismétlés erejéig, majd végezd el másik lábbal is a gyakorlatot.
Két kritikus részt is átmozgatunk: a gyakran beszűkült csípő mozgástartományát növeljük, és a szinte mindig rövidült hátsó combizmokat is nyújtjuk.

Hónapokig védelmet nyújtó fertőtlenítőszer Izraelből

A COVID-19 hatástalanítására képes és akár hónapokig védelmet nyújtó fertőtlenítőszert fejlesztettek ki a haifai Izraeli Műszaki Egyetem (Technion) szakemberei. Az új koronavírus hosszú ideig megél különböző felületeken, ami növeli a fertőzésveszélyt ott, ahol sok ember fordul meg. A Technion kutatói speciális vírusölő polimereket fejlesztettek ki a probléma megoldása érdekében.
Shady Farah, a Technion kutatója elmondta: azt látjuk hírekben, hogy a védőruhába öltözött emberek fertőtlenítőszert szórnak, de ezt naponta többször meg kell ismételniük, mert a fertőtlenítőszer nem marad aktív. Kiemelte, az általuk kifejlesztett vegyületet csak egyszer kell használni, és hónapokig tartó védelmet biztosít!

A polimerek megváltoztatják a vírus szerkezetét, hatástalanítják a fertőzési képességét, majd megtámadják a külső rétegét és lebontják. A Technion kutatói szerint az előállítási költségek várhatóan nem lesznek magasak, mert olcsó és elérhető alapanyagokból készül.
A fertőtlenítőszert számos felületen lehet alkalmazni, így padlón, szöveten, de akár fémen is. A vegyületet ugyan a koronavírus ellen fejlesztették ki, de más vírussal szemben is hatásos. Sőt, be lehet állítani majd később fertőző mikroorganizmusok ellen is.
A szer kiemelten hasznos lehet iskolákban, bevásárlóközpontokban, a tömegközlekedésben és persze a kórházakban is, mert ezeken a helyeken nehéz, de fontos a folyamatos fertőtlenítés.
A felfedezésről a „Timesofisrael" oldalán olvashat bővebben:

https://tinyurl.hu/I0zb.

KISZIVÁROGTAK 2020-AS ÉRETTSÉGI FELADATOK

Bár a végzősök már a hónap elején túlestek az írásbeli érettségi vizsgáikon, mi azonban „elfogtunk egy levelet”, s közreadjuk a különböző tárgyak tervezett kérdéssorát.

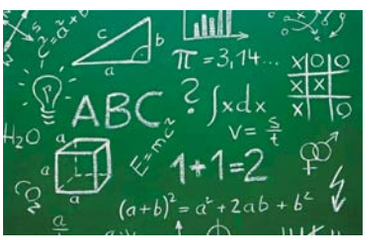

MATEMATIKA

1. Melinda 2 csomag 30 db-os WC-papírt vásárolt. Férje, Tibor, 5 csomag 10 db-osat. A mama, Erzsi néni, 6 csomag 3 rétegű, 16 tekercsest vett mellé. Egy tekercs kb. 1000 cm, 3 l helyet foglal.
Befér-e a zsákmány az Ignis 236 literes csomagtartójába?
Ha nem, megoldható-e a szállítás, ha Erzsi mamát a parkolóban hagyják, s így 80 liternyi hely szabadul fel a hátsó ülésen?

2. A Szállító Kft. online meetingjén öten vesznek részt. Gyula hallja Editet és Kingát, de Pétert és P. Gyulát nem. Edit hallja Gyulát és Kingát, de P. Gyulát csak hallja, illetve Peti néha beakad neki. Kinga lát mindenkit, de csak Editet és Pétert hallja, utóbbit szaggatottan. P. Gyula senkit nem hall, mert Fifike átrágta a hangszórókábelt. Péter mindenkit lát és hall is, de eléggé akadozva, mert a kölök maxon tölt le nCore-ról.
Ábrázolja a kapcsolatokat gráfban, az akadozó kapcsolatokat jelezze szaggatott vonallal!

IRODALOM

1. Érvelés
Carole Baskin jogosan ölte-e meg férjét, vagy sem? Karantén-e, ha eddig sem mentem sehova?

2. Összehasonlító elemzés
Márquez: Szerelem a kolera idején összevetése A kurvákra ki gondol? c. videóval
Térjen ki a tartalomerősítő stíluselemekre is!

3. Egy mű értelmező bemutatása
Fejtse ki Albert Camus: A pestis című regényének aktualitását!
A regénybeli járvány öt stációját hozza párhuzamba a COVID-19 eseménytörténetével!
Véleményezze a regénybeli patkányok tünetegyüttesének naturalista ábrázolását a napjaink médiájában megjelenő COVID-os élménybeszámolók tükrében!

TÖRTÉNELEM

1. Hosszú esszé
Elemezze a pandémia előtti idők mindennapjait!
Forrásként használja fel a kapott Tik-Tok videókat, napi vlogokat és a Tények egyik januári adását.

2. Rövid esszé
Fejtse ki, ön szerint ki bírta jobban a bezártságot: Dobó István katonái a török ostrom idején, vagy a magyar polgárok az elmúlt két hónapban?

FÖLDRAJZ

Jelölje be a vaktérképen a fürdőszobáját, a nappaliját, a konyhát és az alábbi nevezetességeket:
- Apu rejtett NDK-s pornókazetta-gyűjteménye
- Ica mama világháborús sifonérja
- Árminka megyei matematikaversenyes emlékpólója

ÉNEK-ZENE

Énekeljen egy választott népdalt és egy választott kortárs művet az erkélyen, túlharsogva az ön felett lakó Vali nénit, aki max hangerőn csapatja az Astro TV-t!

RAJZ ÉS VIZUÁLIS KULTÚRA

1. Rajzolja le a szobája plafonját emlékezetből!
2. Művészettörténet-esszé:
A koronavírusos mémek evolúciója az utazó kínaiaktól a virágcserépbe ültetett operatív törzsig

TESTNEVELÉS

Üljön fel az ágyban!

Pingvinek a múzeumban!

Nem, ez nem tréfa! A járványhelyzet miatt látogatóközönség és bevételek nélkül maradt kulturális intézmények is nagy bajban vannak. A Kansas Cityben található Nelson-Atkins Múzeum és a város állatkertje összehozott szervezésében a látogatási tilalom ellenére megpróbálták fenntartani az érdeklődést. Bubbles (5), Maggie (7) és Berkley (8) az állatkert három Humboldt-pingvinje lehetőséget kapott, hogy sétáljanak egyet a múzeumban.

– Boldogok vagyunk, hogy találkozhattunk az Állatkertben barátainkkal, akik magukkal hoztak három nagyon kedves barátot is – jegyezte meg az múzeum igazgatója. – Érdekes volt figyelni, hogy miként reagálnak a művészetre. Úgy tűnt, Caravaggió sokkal jobban felkeltette a figyelmüket, mint Monet.

Az állatkert szakértői szerint a pingvineknek nagyon tetszett a túra, láthatóan jól érezték magukat az alkotások között. Ráadásul nekik is hiányoznak a látogatók, akikkel egyébként naponta találkoznak.

Az akció egyébként bejött: eddig már majd egymillió ember nézte meg a művészetkedvelő pingvinekről készült videót a múzeum Facebook-oldalán, az Instán és a Youtube-on. Mindez persze érthető, hiszen mosolyt előcsaló látványt nyújt, ahogy az érdeklődő trió végigtotyog a márványon, és megmegáll egy kép előtt.
Még több fotó:
https://tinyurl.hu/08pF
És egy videó:
https://tinyurl.hu/ygvQ

Hatalmas bevándorlási hullám várható Izraelben

Évente átlagosan 30 ezren alijáznak a Szentföldre, ám az izraeli hatóságok szerint a következő években arányaiban lényegesen több bevándorlóval kell számolni. A meredeken emelkedő tendencia okai között a koronavírus is szerepel. A Befogadási Minisztérium április végén arról számolt be, hogy az elmúlt hetekben nem kevesebb, mint hatvanezer külföldön élő izraeli tervezte, hogy hamarosan hazatér.

A Zsidó Ügynökség (Szochnut) elnöke, Jicchák Herzog elmondta, hogy nagy bevándorlási hullámot vár a koronavírus-járvány okozta válság elmúltával. Kiemelte, így volt ez számos krízishelyzet után a világon szétszórt zsidó közösségek körében Izrael megalapítása óta.

Herzog jelezte az izraeli kormánynak és más, a befogadásban részt vevő szerveknek, hogy a leggyorsabban fel kell készülni a rövidesen bekövetkező alija-hullámra. Ezért állítsanak össze egy programot, amely kezelni tudja majd a helyzetet.

Zev Gersinszki, a Nefesh B'Nefesh nevű, aliját és befogadást segítő amerikai szervezet alelnöke kiemelte, tapasztalják, hogy mozgás indult a zsidó közösségekben a koronavírus krízis óta, és mind többen gondolkoznak el az alijázáson. Hozzátette, csak áprilisban 300 alijaigénylő lap érkezett be az irodáikba, és több mint 400-ab kezdték le az alija ügyintézést. Hangsúlyozta, minden helyzetre fel vannak készülve, és minden érdeklődőt végigvezetnek a folyamaton: tízeket, százakat, de akár ezreket is.

Az alija iránti érdeklődés főként azokban a zsidó közösségekben nőtt, ahol sok zsidó hunyt el a koronavírus-fertőzésben. Az Egyesült Királyságban pusztán az elmúlt hónapban nagyjából 500 ember érdeklődését az alija iránt. Miközben egy átlagos évben ennél csak kicsivel többen, hétszázan költöznek Izraelbe az Egyesült Királyságból. Ez alapján a brit zsidók jelentős része hisz abban, hogy Izrael sokkal felkészültebben állt a járvány előtt, mint Nagy-Britannia. Pozitív véleményük van az izraeli egészségügyi rendszerről, amely Izraelben állandó támadás alatt áll. A hírek szerint a járvánnyal még hosszú ideig kell számolnunk, ezért gondolkoznak azon, minden eddiginél jóval komolyabban, hogy Izraelbe költözzenek. Franciaországban még nagyobb az érdeklődés, ott nagyjából ezer család készül az alijára. Míg a korábbi Szovjetunió országaiban, ebben az évben 40 ezer helyi zsidó, s közeli hozzátartozói nyitottak alijadossziét - még a világméretű járvány kitörése előtt! A szakemberek szerint ez a szám jócskán meg fog nőni

Tavaly kb. 35 ezren vándoroltak be Izraelbe, s az évtized rekordere lett az év. Az illetékesek úgy vélik, 2020 végéig akár negyvenezer új olé is érkezhet, a hatvanezer visszatérő izraeli állampolgáron kívül. Ha az adat valós, idén százezer izraeli, illetve külföldi zsidó érkezhet Izraelbe.

A www.jewishpress.com teljes cikkét itt találják: https://tinyurl.com/y747z3be

*

A fentieket igazolta a német-francia Arte televízió riportja, mely alapján valóban drasztikusan nőhet az alijázók száma a koronavírus miatt, az izraeli hatóságok arra számítanak, hogy az évi átlag, 20-30 ezer bevándorló mellett a következő három évben további 100 ezren érkezhetnek. A riportban egy francia zsidó nő arról beszélt, hogy szerinte az izraeli egészségügyi hálózat jobb, mint a franciaországi, és boldog, hogy végre hazaérkezett.

S bár bevándorlási hullám fő oka a koronavírus által okozott világjárvány, általában minden krízis után megfigyelhető, hogy növekszik az Erecbe hazatérő zsidók száma. Ráadásul most a járvány több országban felszínre hozta a mélyben megbúvó antiszemitizmust...

Jahrzeit-napok a falnál

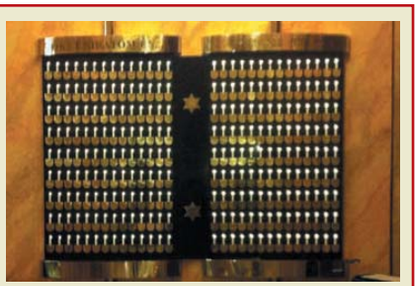

A Dohány utcai Zsinagógában a fekete gránitból készült Jahrzeit-falon a kis névtáblák fölötti gyertyák évente öt alkalommal gyulladnak fel, s emlékeztetnek elhunyt hozzátartozóinkra, ismerősünkre. A négy Mázkir napon, vagyis Jajm Kippur, Smini Áceresz, Pészach 8. és Sovuajsz 2. napján és haláluk héber naptár szerinti évfordulóján – az előző estétől – világítanak szeretteinkért a gyertyák. A Jahrzeit-napon a reggeli i.tentisztelet után a közösség átmegy a falhoz és Káddist mond az elhunytért. Lapunk úgy segít Önöknek, hogy közreadjuk, elhunyt szeretteiknek mikor is van a Jahrzeitje.

Baruchné Beck Rózsika	június 1.	Braun Mária	június 12.	Nádel Ede	június 12.	Holczer László	június 15.
Weisz József	június 2.	Deutsch Sándor	június 12.	Nádel Edéné	június 12.	Schön Jánosné	június 15.
Dr. Grosser Jenőné	június 3.	Faragó József, Adél és Vera	június 12.	Pap Józsefné	június 12.	Dr. Seifert Gézáné	június 19.
Biksz János	június 5.	Hirschberg Sándor	június 12.	Schwarcz család	június 12.	Fried László	június 21.
Peter Nadel	június 5.	Ignác és Irén Winkler	június 12.	Sommer István	június 12.	Rózsási György	június 23.
Szabó Rozália	június 5.	Kohn család	június 12.	Stahlberg György	június 12.	Brummer Ernő	június 24.
Bartos Miksa	június 8.	Lendvai Lajos	június 12.	Stahlberg Györgyné	június 12.	Gálné Kovács Zsuzsanna	június 24.
Weinberger Klára	június 8.	Lendvai Lajosné	június 12.	Tusák Piroska	június 12.	Ludwig Ernst	június 24.
Wurumbrand család	június 8.	Lisztenberg Salamon és Éva		Wasserman család	június 12.	Hegyi György	június 25.
Darvas Imre	június 10.		június 12.	Weinstein Judit	június 12.	Rosenberg Ödön	június 28.
Réti László	június 10.	Markovits Jakab és Jakabné		Zucker Béla	június 12.	Rózsa Lajosné	június 28.
Beck és Wiener-Khon család	június 12.		június 12.	Farkas Jenőné	június 15.	Izsák György	június 30.
Tapolca-Tihany-Budapest		Müller-Klein család	június 12.	Goitein Emil	június 15.	Reiter Pál	június 30.

Pesti Sólet • A Dohány utcai körzet lapja • Felelős kiadó: Nádel Tamás • Főszerkesztő: Schiller Zsolt • e-mail: pestisolet@dohany-zsinagoga.hu
Megjelenik havonta • Nyomás: Mediaworks Kiadó és Nyomda Kft., igazgató: Bertalan László, cím: 1225 Budapest, Campona utca 1. • e-mail: nyomda@mediaworks.hu